

Vlakdekkende Broedvogelkartering 2021 Boswachterij Noordwijk vergeleken

Leo Schaap, Casper Zuyderduyn en Gab de Groock

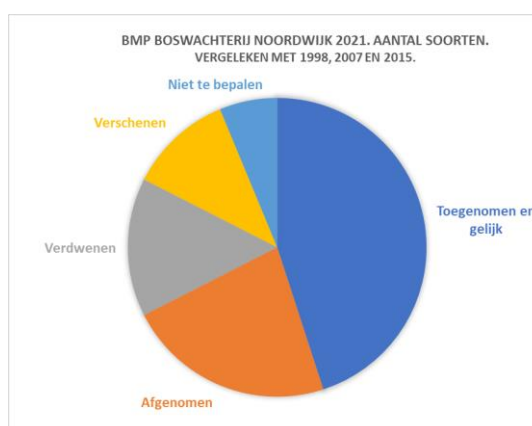
Het is gelukt om in samenwerking met Staatsbosbeheer om de hele Boswachterij Noordwijk inclusief gebieden van andere gebruikers, vanaf de Northgodreef tot de provinciegrens, te karteren. Daarbij zijn bijzondere broedvogels aangetroffen zoals Nachtzwaluw, Houtsnip, Blauwborst en een kolonie Oeverzwaluwen. Om de waarde van deze inventarisatie van 2021 enigszins te kunnen beoordelen is ze vergeleken met vroegere vlakdekkende karteringen. Met de nadruk op vlakdekkende of gebiedsdekkende clustering omdat het totaal van de individuele plots tot grote verschillen leidde met gebiedsclustering. Zie hiertoe het verslag elders in dit nummer, waarin ook de begrenzing en onderverdeling in individuele plots is weergegeven.

Staatsbosbeheer heeft in 1998, 2007 en 2015 door Sovon en bureau Van der Goes en Groot karteringen laten uitvoeren. Deze inventarisaties zijn afzonderlijk gerapporteerd. Een nadere beschouwing laat zien dat er nogal wat verschillen zijn. Het meest opvallend zijn de oppervlaktes die oplopen tot wel 20% verschil. Daarnaast zijn iedere keer andere algemene soorten niet geïnventariseerd en zijn de karteringen, hoewel alle gebaseerd op de Sovon-richtlijnen, verschillend in methode en inventarisatie-inspanning. Zo kwam de inspanning in 1998 uit op 11,2 minuut per hectare, in 2007 op 6 minuut per ha, in 2015 op 10 minuut per ha en in 2021 gemiddeld op 22 minuut per ha. Dat zijn behoorlijke verschillen waardoor de trefkans lager of hoger zal zijn. Daarnaast speelt ook het verschil in weersomstandigheden een rol. Een koud en nat of warm en droog voorjaar kan tot behoorlijke verschillen leiden. Overigens dient te worden vermeld dat de inventarisatie-inspanningen in 2021 per individueel plot ook grote verschillen vertoonden.

Het verschil in gebruikte oppervlaktes is te verklaren vanwege andere eigenaren en gebruikers in het gebied. Zo is niet altijd het gebied van de Noordwijkse Golfclub meegenomen, evenals het gebied van de gemeente Noordwijk aan de Northgodreef, het gebied van gemeente Noordwijk langs de Randweg, het deel van Rijkswaterstaat in de zeeoever en het militaire terrein van Radio Nora. Met de inventarisatie van 2021 zijn, behalve het terrein van Radio Nora, alle andere gebieden meegenomen en vastgelegd in bij Sovon geregistreerde percelen, zodat in de toekomst daarover geen verschillen meer kunnen ontstaan.

Om het resultaat per soort van 2021 enigszins te kunnen beoordelen is ervoor gekozen om de jaren 1998, 2007 en 2015 te middelen en uit te drukken in aantal per 100 ha. Het middelen betekent, dat niet alleen de verschillen in oppervlakte worden genivelleerd, maar ook de omstandigheden.

Voor de beoordeling per soort wordt de volgende regel gehanteerd: Als 2021 hoger is dan het gemiddelde van de beschikbare tellingen in de jaren daarvoor, dan is de uitkomst positief (plus). Andersom negatief (min). Daarnaast komt 'niet te bepalen' (ntb) voor wanneer de soort in geen van de voorgaande jaren is geteld. 'Verschenen' en 'verdwenen' ten opzichte van de drie vorige karteringen zijn ook opgenomen. Kleine verschillen worden als 'gelijk' gekenmerkt. Totaal gaat het om 80 soorten die in de vergelijking zijn betrokken. Het resultaat van deze vergelijking is samengevat in onderstaande grafiek en bijgevoegde tabel.

Niet te bepalen, 5 soorten

Het aantal "niet te bepalen" betreft vijf veel voorkomende soorten, die in geen van de vorige inventarisaties zijn geteld. Het gaat hierbij om Roodborst, Koolmees, Merel, Winterkoning en Houtduif. In andere jaren is een aantal andere veel voorkomende soorten niet geteld, omdat het doel niet was om een zo compleet mogelijk beeld van de broedvogelbevolking te krijgen. Deze onderzoeken richtten zich met name op de kritische, karakteristieke soorten van het open duin en het binnenduinrandbos. In het kader van tijdsefficiëntie is er destijds voor gekozen om veel voorkomende soorten buiten het onderzoek te houden. Zo ontbreekt de Fitis in twee van de vier jaren, evenals soorten zoals Vink, Tjiftjaf en Pimpelmees. Hoewel het in de tijd van handclustering een tijdrovende klus was om alle soorten te karteren, is het jammer dat niet consequent dezelfde algemenere soorten zijn geteld. Door de ingezette verdere standaardisering en het vastleggen van de nieuwe plots bij Sovon hoeft dat in de toekomst, net als het verschil in oppervlakte, geen probleem meer te zijn. Alle soorten tellen tijdens een ronde, is door gebruik van telefoons en tablets nauwelijks meer werk. De registratie en interpretatie wordt bovendien volledig uit handen genomen door het programma AVI-map van Sovon. Daarbij komt dat juist algemene soorten veel over de status van een terrein vertellen en het aanbeveling verdient om deze in de karteringen mee te nemen.

Achteruit gegaan, 18 soorten

Het gaat om 18 soorten die soms heel slecht scoren. De Grasmus is in 2021 nog steeds een voorkomende soort maar is sinds 2015 bijna gehalveerd. Ook andere veel voorkomende soorten van laag struweel zoals Fitis, Heggenmus en Nachtegaal gaan sterk achteruit. Hoewel de Fitis landelijk structureel achteruitgaat, zijn Heggenmus en Nachtegaal de laatste 12 jaar stabiel en neemt de Grasmus landelijk overal toe. In de naastgelegen zuidelijke AWD nemen deze soorten ook sterk af. Daar wordt dit vooral geweten aan de grote aantallen Damherten die veel struweel kaalvreten en afbreken. Dat is niet het geval in de Boswachterij Noordwijk en de vraag is waar deze achteruitgang aan te wijten is. Op beperkte schaal is op verschillende plaatsen natuurherstel uitgevoerd en lopen er in de Luchter Zeeduin en ook veel Damherten rond, maar dit lijkt niet alles te verklaren.

Ook de Sprinkhaanzanger doet het landelijk niet slecht, maar ook hier neemt hij sterk af. Net als in omringende duinen neemt de Koekoek af en is het lachen van de Groene Specht minder te horen. De inventarisatie van 2015 laat van een aantal soorten als Kneu, Gekraagde Roodstaart, Zwartkop en Grauwe Vliegenvanger een erg positief beeld zien. Als dat niet het geval zou zijn, is er nauwelijks sprake van een achteruitgang. De vraag is of tijdens deze inventarisatie niet een groot aantal doortrekkers is geteld. Noemenswaardig is het lage aantal Gekraagde Roodstaarten, een soort die het juist in de aangrenzende AWD erg goed doet. Mogelijk bestaat er een verband tussen het aantal Gekraagde Roodstaarten en de aanwezigheid van Meidoorns, die in de AW-Duinen veel meer aanwezig zijn. (waarneming 1^e auteur)

Gelijk en toenemend, 36 soorten

Een groot aantal gelijkblijvende of toenemende soorten betreft een enkele waarneming, waarvan een aantal mogelijk doortrekkers zijn, zoals Wielewaal, Kleine Karekiet en Fluitier. Verder zitten er mooie soorten tussen, zoals Bosuil, Havik en Houtsnip, die frequenter in de Noordduinen worden gezien. Verheugend is de stijging die waargenomen wordt van Glanskop, Boomklever, Appelvink en Boomkruiper. Dankzij het ouder wordende bos kan de broedvogelstand van deze soorten en andere bosvogels zich goed ontwikkelen. Verheugend is dat de Grote Lijster zich meer laat horen en zich frequent in en om het Golfterrein laat zien. In tegenstelling tot veel andere soorten van het struweel, vertoont de Braamsluiper een significante toename. De Graspieper vertoont een kleine plus, hetgeen mogelijk het resultaat is van de natuurontwikkelingsprojecten die zijn uitgevoerd. Opvallend is ook de groei van het aantal Boomleeuweriken. Hoewel de Blauwborst ook in 2015 voorkwam, is deze soort nog steeds talrijk aanwezig in de Luchterduinen, zij het meer noordelijk dan voorheen.

Verdwenen, 12 soorten

Afgezien van twee soorten waarvan we al langer weten dat zij het moeilijk hebben, de Zomertortel en de Tapuit, zijn alle verdwenen soorten gebaseerd op incidenteel voorkomende broedvogels in het gebied. De Ringmus kwam voorheen weliswaar vaker voor, maar de andere zouden best weer kunnen opduiken.

Verschenen, 9 soorten

Witte Kwikstaart en Halsbandparkiet, die voor het eerst in deze kartering opduiken, lijken blijvers te zijn. Van de Nachtzwaluw zijn de verwachtingen hoog gespannen, omdat hun toename in de duinen en de waarnemingen in onze omgeving dit ondersteunen. Oeverzwaluwen vestigen zich de laatste jaren vaker in de steilranden van stuifduinen, zoals in Gijs Kokkieshoek en elders. De Kruisbek is een bijzondere broedvogel, die in de zestiger jaren ook als broedvogel in de Noordduinen werd waargenomen. Zijn voorkomen als broedvogel is sterk afhankelijk van invasief gedrag in de winter, waarna ze als broedvogel blijven hangen.

Ouder onderzoek

Sinds de oprichting van onze vereniging is de Boswachterij Noordwijk onderwerp van inventarisatiewerk geweest. Het was vanaf 1966 tot en met 1972 dat het gebied tot de Duindamse Slag werd onderzocht. Daarna van 1978 tot en met 1983 toen ook het gebied tot de Noraweg werd toegevoegd, inclusief het terrein van de Golfclub. Hoewel de methode op een heel andere leest was geschoeid, is het interessant om de verschillen in kaart te brengen. De nieuwe inventarisatie van 2021 opent daartoe de mogelijkheden.

Referenties

- Van Kleunen A. 1999. Broedvogels van object Noordwijk in Boswachterij het Hollands Duin in 1998. SOVON-inventarisatierapport 99/03. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Slaterus R. 2008. Broedvogels van de Noordwijkse Noordduinen in 2007. SOVON-inventarisatie rapport 2008/04. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Van Groen F.M. en M. Langbroek 2015. Broedvogels van het object Noordwijk, Inventarisatie 2015. Van der Goes en Groot, G&G rapport 2015-25.
- Schaap L.H.J., C. Zuyderduyn en G.J.A. de Croock 2022. Resultaat Broedvogel Monitoring 2021 Boswachterij Noordwijk en het effect van gebiedsclustering op de resultaten. De Strandloper, 54 (1).
- Zuyderduyn C., L.H.J. Schaap en G.J.A. de Croock 2022. Broedvogels van de Boswachterij Noordwijk 2021. Rapport van Staatsbosbeheer en de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk, 26 januari 2022.

Tabel 1: Karteringen BMP Boswachterij Noordwijk vergeleken

IOC-sort	Soort	Totaal 1998	Totaal 2007	Totaal 2015	Totaal 2021	Per 100 ha 1998	Per 100 ha 2007	Per 100 ha 2015	Per 100 ha Gemiddeld 1998-2007-2015	Per 100 ha 2021	Vershil	Vergelijking met gemiddelde
6560	Grote Bonte Specht	8	20	35	24	1,28	3,51	6,62	3,80	3,64	-0,16	gelijk
6130	Ransuil	2	1	0	1	0,32	0,18	0,00	0,17	0,15	-0,01	gelijk
8270	Kleine karakiet	0	0	2	1	0,00	0,00	0,38	0,13	0,15	0,03	gelijk
7320	Wielewaal	0	1	0	1	0,00	0,18	0,00	0,06	0,15	0,09	gelijk
8630	Grasmus	258	202	213	143	41,25	35,50	40,26	39,01	21,72	-17,29	min
8100	Fitis	189	ng	ng	126	30,22	ng	ng	28,70	19,13	-9,57	min
9770	Heggenmus	168	ng	199	163	26,86	ng	37,62	32,24	24,75	-7,49	min
9250	Nachtegaal	124	106	188	121	19,83	18,63	35,54	24,67	18,38	-6,29	min
1830	Fazant	17	ng	ng	1	2,72	ng	ng	2,58	0,15	-2,43	min
7370	Ekster	26	14	ng	10	4,16	2,46	ng	3,31	1,52	-1,79	min
8390	Sprinkhaanzanger	29	16	1	6	4,64	2,81	0,19	2,55	0,91	-1,63	min
5960	Koekoek	8	8	8	2	1,28	1,41	1,51	1,40	0,30	-1,10	min
10210	Kneu	47	41	63	52	7,52	7,21	11,91	8,88	7,90	-0,98	min
9360	Gekraagde Roodstaart	3	2	13	2	0,48	0,35	2,46	1,10	0,30	-0,79	min
7990	Stार्टmees	4	7	8	3	0,64	1,23	1,51	1,13	0,46	-0,67	min
8500	Zwartkop	22	43	84	56	3,52	7,56	15,88	8,98	8,50	-0,48	min
7570	Kuifmees	14	8	6	8	2,24	1,41	1,13	1,59	1,21	-0,38	min
6590	Groene Specht	3	5	1	1	0,48	0,88	0,19	0,52	0,15	-0,36	min
9190	Grauwe Vliegenvanger	1	1	11	3	0,16	0,18	2,08	0,81	0,46	-0,35	min
5720	Holenduif	4	5	6	4	0,64	0,88	1,13	0,88	0,61	-0,28	min
8770	Goudhaan	0	5	4	2	0,00	0,88	0,76	0,54	0,30	-0,24	min
1130	Wilde Eend	0	2	ng	1	0,00	0,35	ng	0,18	0,15	-0,03	min
5730	Houtduif	ng	ng	ng	34	ng	ng	ng	ntb	5,16	5,16	ntb
8780	Winterkoning	ng	ng	ng	77	ng	ng	ng	ntb	11,69	11,69	ntb
9060	Merel	ng	ng	ng	85	ng	ng	ng	ntb	12,91	12,91	ntb
7640	Koolmees	ng	ng	ng	91	ng	ng	ng	ntb	13,82	13,82	ntb
9200	Roodborst	ng	ng	ng	95	ng	ng	ng	ntb	14,43	14,43	ntb
3590	Meerkoet	0	0	1	1	0,00	0,00	0,19	0,06	0,15	0,09	plus
7720	Veldleeuwerik	0	0	1	1	0,00	0,00	0,19	0,06	0,15	0,09	plus
8010	Fluiter	0	0	1	1	0,00	0,00	0,19	0,06	0,15	0,09	plus
3770	Kievit	0	1	0	1	0,00	0,18	0,00	0,06	0,15	0,09	plus
6050	Bosuil	1	4	1	3	0,16	0,70	0,19	0,35	0,46	0,10	plus
790	Nijlgans	0	1	2	2	0,00	0,18	0,38	0,18	0,30	0,12	plus
3390	Buizerd	1	2	0	2	0,16	0,35	0,00	0,17	0,30	0,13	plus
9150	Grote Lijster	1	1	2	3	0,16	0,18	0,38	0,24	0,46	0,22	plus
3180	Havik	0	0	1	2	0,00	0,00	0,19	0,06	0,30	0,24	plus
3970	Kleine Plevier	0	0	1	2	0,00	0,00	0,19	0,06	0,30	0,24	plus
9950	Graspieper	69	29	55	60	11,03	5,10	10,40	8,84	9,11	0,27	plus
8510	Tuinfluit	1	1	3	4	0,16	0,18	0,57	0,30	0,61	0,31	plus
4580	Houtsnip	1	3	0	4	0,16	0,53	0,00	0,23	0,61	0,38	plus
8790	Boomklever	0	0	5	5	0,00	0,00	0,95	0,32	0,76	0,44	plus
10310	Putter	0	0	7	6	0,00	0,00	1,32	0,44	0,91	0,47	plus
10060	Appelvink	1	1	5	6	0,16	0,18	0,95	0,43	0,91	0,48	plus
5790	Turkse Tortel	0	1	0	4	0,00	0,18	0,00	0,06	0,61	0,55	plus
6540	Kleine Bonte Specht	0	0	3	5	0,00	0,00	0,57	0,19	0,76	0,57	plus
9960	Boompieper	7	6	9	13	1,12	1,05	1,70	1,29	1,97	0,68	plus
7590	Glanskop	7	16	13	19	1,12	2,81	2,46	2,13	2,89	0,76	plus
7470	Zwarte Kraai	12	9	ng	17	1,92	1,58	ng	1,75	2,58	0,83	plus
9140	Zanglijster	9	21	38	33	1,44	3,69	7,18	4,10	5,01	0,91	plus
9400	Roodborsttapuit	29	9	35	36	4,64	1,58	6,62	4,28	5,47	1,19	plus
7340	Gaai	12	0	ng	14	1,92	0,00	ng	0,91	2,13	1,22	plus
9210	Blauwborst	0	0	12	13	0,00	0,00	2,27	0,76	1,97	1,22	plus
10160	Groenling	1	1	7	13	0,16	0,18	1,32	0,55	1,97	1,42	plus
8120	Tijftjaf	73	ng	ng	86	11,67	ng	ng	11,09	13,06	1,97	plus
8530	Braamsluiper	21	31	46	52	3,36	5,45	8,70	5,83	7,90	2,06	plus
8850	Boomkruiper	10	6	20	31	1,60	1,05	3,78	2,14	4,71	2,56	plus
7700	Boomleeuwerik	1	5	38	43	0,16	0,88	7,18	2,74	6,53	3,79	plus
7610	Pimpelmees	19	ng	ng	61	3,04	ng	ng	3,04	9,26	6,22	plus
10030	Vink	30	ng	ng	117	4,80	ng	ng	4,56	17,77	13,21	plus
5760	Zomertortel	6	0	3	0	0,96	0,00	0,57	0,51	0,00	-0,51	verdwenen
9440	Tapuit	6	3	0	0	0,96	0,53	0,00	0,50	0,00	-0,50	verdwenen
7560	Zwarte Mees	3	0	1	0	0,48	0,00	0,19	0,22	0,00	-0,22	verdwenen
10090	Goudvink	0	0	2	0	0,00	0,00	0,38	0,13	0,00	-0,13	verdwenen
9590	Huisemus	ng	0	1	0	ng	0,00	0,19	0,09	0,00	-0,09	verdwenen
9630	Ringmus	ng	1	0	0	ng	0,18	0,00	0,09	0,00	-0,09	verdwenen
8360	Spotvogel	0	0	1	0	0,00	0,00	0,19	0,06	0,00	-0,06	verdwenen
3170	Sperwer	0	1	0	0	0,00	0,18	0,00	0,06	0,00	-0,06	verdwenen
3720	Scholekster	0	1	0	0	0,00	0,18	0,00	0,06	0,00	-0,06	verdwenen
6650	Torenvalk	1	0	0	0	0,16	0,00	0,00	0,05	0,00	-0,05	verdwenen
6730	Boomvalk	1	0	0	0	0,16	0,00	0,00	0,05	0,00	-0,05	verdwenen
8280	Bosrietzanger	1	0	0	0	0,16	0,00	0,00	0,05	0,00	-0,05	verdwenen
420	Grauwe Gans	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	verschenen
1760	Kwartel	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	verschenen
8760	Vuurgoudhaan	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	verschenen
8940	Spreeuw	ng	0	ng	1	ng	0,00	ng	0,00	0,15	0,15	verschenen
10290	Kruisbek	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	verschenen
6230	Nachtzwaluw	0	0	0	2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30	0,30	verschenen
6900	Halsbandparkiet	0	0	0	5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,76	0,76	verschenen
9910	Witte Kwikstaart	0	0	0	5	0,00	0,00	0,00	0,00	0,76	0,76	verschenen
7830	Oeverzwaluw	0	0	0	7	0,00	0,00	0,00	0,00	1,06	1,06	verschenen
	Totaal territoria	1251	641	1156	1797							
	Totaal aantal soorten	52	53	59	68							

